

Străvechiul neam al MacedoArmânilor, care a cunoscut suprema glorie sub Alexandru Macedon, perpetuându-și prin secole personalitatea sa distinctă în mozaicul de popoare balcanice, a fost supus, după prăbușirea Imperiului Otoman care nu avea granițe interioare, unei extrem de puternice presiuni desnaționalizante. Dezastrul, a culminat cu pacea de la București, din 1913, când, pierzând speratul sprijin al României de a-și forma o țară a lor în care să se concentreze, s-au văzut dispersați în nou constituitele state balcanice naționale, cu granițe impermeabile care interziceau transhumanța, state care și-au manifestat din plin adversitatea față de Armâni. Tratatetele, inclusiv cel din 1913, care prevedeau măsuri de protecție, au fost desconsiderate, în special de Grecia, care și-a extins teritoriul mult către nord, încorporând teritoriile locuite de Armâni, unde grecii nu erau reprezentați numeric decât în foarte mică măsură. Persecutarea Armânilor a dus chiar la ruperea relațiilor diplomatice dintre România și Grecia pe o perioadă de câțiva ani. Nu doar că limba armână era interzisă vorbirii pe stradă sau în orice loc public, dar nici slujbele din biserică nu erau permise decât în greacă. Un singur exemplu este ilustrativ: în urmă cu 105 ani, preotul Haralambie Balamaci (Papa Lambru) a îndrăznit să slujească în limba Armână. Aflând, bande de greci înarmați au înconjurat biserica și, la sfârșitul slujbei, în fața bisericii, l-au împușcat pe preot și pe mai mulți armâni care însercaseră să-l apere cu trupurile lor. În primăvara acestui an 2019, la biserica Mavrogheni (de lângă Muzeul Țăranului Român din București) s-a ținut o slujbă specială de comemorare și pomenire a acestor martiri pentru neam și credință, la care a fost prezent și un urmaș al acestui brav preot. Bandele de greci înarmați (antărți), sprijiniți de oficialități dar și de cler, îi ucideau pe preoții și pe învățătorii armânilor, dar și pe oamenii de rând ai acestui popor. Pământurile lor, moștenite din moși-strămoși, leau fost confiscate în bună parte, spre a face loc celor strămutați din Asia Mică prin schimbul de populație în urma războiului Greco-Turc. Această presiune a determinat migrarea masivă a armânilor în Cadrilater, unde, în urma plecării turcilor români erau minoritari. Caliacra și Durostorul deveniseră înfloritoare (menționăm doar Castelul Reginei Maria, mare efervescentă a pictorilor armâni de la Balcic, industrie, agricultură și zootehnie, învățământ, bănci ș.a.) dar, din nemernicia lui Carol al Doilea aceste teritorii au fost cedate Bulgariei iar Armânii au fost strămutați în ceea ce rămăsese din România după ce și alte teritorii fuseseră cedate în nefastul an 1940. Sub regimul comunist, armânii au fost persecutați efectiv. Deportați pe motivul apartenenței entice (la Memorialul Sighet se pot vedea lungi liste de nume la care era precizat motivul deportării: MACEDONEAN. În număr cu totul disproportionat ei au umplut închisorile și lagărele de exterminare comuniste. După cedarea Cadrilaterului, Bulgaria a plătit în aur către România, despăgubirile convenite pentru proprietățile celor care fuseseră siliți să părăsească aceste ținuturi. Fondul Proprietatea, din care s-a înfruptat copios clientela partidelor puterii, i-a lăsat la coadă pe Armâni, mulți dintre ei nu au primit nimic până astăzi.

Nu putem acum, în câteva rânduri, să vorbim mai mult despre odiseea acestui neam. Trecem la starea actuală. Armânii, parte constitutivă a statului Macedonia de Nord, alături de macedonenii de limbă bulgară, de turci și de albanezi, au fost recent recunoscuți ca minoritate distinctă în Albania, unde se află și ruinele Moscopolei și unde speraseră formarea unui canton după modelul elvețian. Cu sprijinul Italiei, în anii frământați din cadrul istoric al celui de al doilea Război Mondial, se constituise un Principat de Pind și Meglen, dar care nu a putut supraviețui finalului conflagrației mondiale.

Macedo-armânii nu sunt recunoscuți ca minoritate în Grecia (unde li se spune că ar fi greci vlahofoni), nici în Bulgaria (unde au fost persecutați după ce Cadrilaterul a revenit României), nici în România (unde li se spune că ar fi români de pretutindeni, termen destul de depreciativ pe care ei nu-l acceptă).

În ciuda puternicelor presiuni desnaționalizante și asimilatorii, în ultimele decenii se manifestă o surprinzător de viguroasă RENAȘTERE a conștiinței etnice a acestui popor, pretutindeni în vechile lor ținuturi. A luat naștere Consiliul Armânilor, cu reprezentanți din toate țările balcanice în care aceștia viețuiesc. Ce doresc Armânii? Să li se recunoască identitatea inconfundabilă și să o perpetueze. Spiritul constitutiv al Uniunii Europene îi favorizează și le dă speranță. Este motivul pentru care Armânii serbează cu tot entuziasmul Ziua Europei. Își pun toate speranțele în noua structură suprastatală europeană, care nu este creația diplomatică a statelor europene ci rezultatul (miraculos ca fenomen istoric putem spune) al implementării noului concept promovat de Mișcarea Europeană.

În ziua de 9 mai 1948, la Haga s-a ținut Congresul Constitutiv al Mișcării Europene, organizație care a conceput și promovat unificarea europeană. Au participat reprezentanți ai tuturor națiunilor europene, inclusiv a celor căzute sub jugul sovietic. Secțiunea Națională Română (în exil) și-a asumat și reprezentarea Moldovei de peste Prut. George Ciorănescu a fost președintele Secțiunii Naționale Române până în 1990, când, la 7 mai, a luat ființă în deplină legalitate Mișcarea Europeană în țară, fondată de Corneliu Zeana. Acesta a militat atât pentru reîntregirea României prin cuprinderea teritoriilor ocupate de URSS în urma pactului Ribbentrop-Molotov, cât și pentru recunoașrea armânilor ca etnie balcanică în cadrul unei Uniuni Europene în care granițele se volatilizează. Riga Fereos Velestinos (asasinat pentru ideile sale).

Valery Giscard d'Estaing, fost președinte al Franței dar și președinte al Mișcării Europene, propunea alegeri transfrontaliere pentru Parlamentul European. În aceste condiții, macedoarmânii ar fi putut propune un candidat al lor în acest for legislativ suprem European. Să sperăm că, în viitor, se va trece și la astfel de alegeri care traversează granițele rigide ale statelor.

Deocamdată, în România, puterea actuală nu vrea să recunoască minoritatea armână în ciuda eforturilor și diligențelor întreprinse de cea mai mare parte a acestora, care nu se consideră români, ci frați buni. Prin acceptarea lor ca minoritate România ar avea doar de câștigat, deoarece nimeni nu a dovedit mai multă dragoste pentru această țară decât armânii, pe care, Petre Țuțea îi privea ca pe niște superromâni, dovadă forța cu care aceștia s-au opus invaziei bolșevice și comunismului. Din păcate, nu doar că li s-a interzis declararea ca atare la ultimul recensământ, dar chiar și manifestări culturale cum ar fi prezentarea cărții lui Weigand, scrisă cu un secol în urmă, care urma să aibă loc la Universitatea Ovidiu din Constanța, sau expoziția de carte armână de la Biblioteca Națională, dar și altele, inclusiv în străinătate, care au fost anunțate. La Academia Română, în ziua de 7 mai curent a fost organizată o conferință în cadrul căreia le-a fost negată presonalitatea etnică.

Față de acțiunea de asimilare și desnaționalizare dusă de statul român, armânii se manifestă prin ample acțiuni culturale care promovează tradițiile și personalitatea. Ziua Națională a Armânilor, pe 23 mai, este serbată cu mult entuziasm. Nu doar în zonele locuite masiv de armâni (Dobrogea, Călărași, Slobozia etc dar și, iată, în Câmpulung Muscel unde, pe 5 mai anul acesta entuziastul Emil Hagi a organizat un amplu festival de cultură armână dar și română (argeșeană), cu muzică și dansuri specifice pentru cele două comunități, la care au participat reputele ansambluri armâne din Constanța și nu numai. RomânArmân, o asociere ilustrativă ca egidă. Fără nici un sprijin de la statul român, îndemnați de glasul conștiinței naționale, Armânii vor serba cu mult fast ziua lor națională, pe 23 mai (când Sultanul Abdul Hamid a dat iradeaua de recunoaștere a armânilor ca etnie aparte). Evenimentele sunt susținute de donațiile făcute de armâni.

În Grecia, unde armânii nu sunt recunoscuți ca atare, fiind considerați greci, asistăm la o adevărată explozie de evenimente culturale ale armânilor, festivități ample, dar și mari defilări ale acestora îmbrăcați în costumele lor tradiționale.

CÂȚI MACEDO-ARMÂNI SE AFLĂ ÎN ROMÂNIA?

Datele sunt contradictorii, dar, socotind marea migrație în Cadrilater, precum și mulțimea celor care, sub presiunea persecuțiilor, au venit aici individual, cifra s-ar putea ridica la 500.000. Din păcate, la ultimul recensământ, nu li s-a permis să se declare potrivit voinței lor. În calculul estimativ ar intra și natalitatea ceva mai ridicată a lor în dezolantul peisaj demografic românesc. Ei au avut copii chiar și în condițiile de exterminare în lagăre sau la domiciliile forțate din Bărăgan, unde au fost deportați în masă, chiar dacă mulți copii au murit acolo din cauza lipsei oricărei asistențe sanitare, a condițiilor primitive din bordeiele pe care au fost nevoiți să le construiască în plin câmp, a climei aspre și penuriei alimentare.

Este probabil că următorul stat care va recunoaște minoritatea macedoarmână, ca etnie distinctă să fie Kosovo, stat care datorează României, în bună parte, existența sa. Kosovo s-a înființat în urma intervenției militare dure a SUA împotriva Serbiei, intervenție care poate că n-ar fi fost atât de rapid încununată de succes fără sprijinul extern, atât de manifest, chiar generos, al României care a procedat la un embargo dur față de Serbia, a pus la dispoziția americanilor toată logistica, spațiul aerian, sprijinul diplomatic etc. Kosovarii ne sunt recunoscători pentru toate acestea, iar noul stat se consolidează chiar dacă Grecia și (paradoxal) România încă nu vor să-l recunoască, în contradicție cu celelalte state europene și cu SUA.

Încrezători în viitorul Uniunii Europene pe care o doresc tot mai puternică și mai extinsă (în Balcani), macedo-armânii sunt încredințați că nu vor pieri, așa cum mulți le prezic, dimpotrivă, vor renaște ca popor balcanic.

Cu valoare de post scriptum menționăm doar câteva din personalitățile armâne care au dat un plus de strălucire României.

În teatru pe lângă marele Ion Luca Caragiale, se plasează actorii Toma Caragiu, George Vraca, Ion Caramitru, în cinematografie Sergiu Nicolaescu și Stere Gulea, în sculptură Dimitrie Paciurea, Dumitru Demu, în pictură, Camil Ressu, Ion Pacea, în literatură Ion Heliade Rădulescu, Victor Eftimiu, Sextil Pușcariu, Gala Galaction, Octavian Goga, Vintilă Horia, George Murnu, Constantin Papanace, Nicu Caranica, Marcu Beza, Gellu Naum, Constantin Noica... În arhitectură Gheorghe Simotta, Din Sfatul Țării și mari luptători pentru Basarabia românească Pantelimon Halipa, Constantin Stere, Mari figuri spirituale: Andrei Șaguna, Arsenie Papacioc. În știință Nicolae Iorga, Stefan Minovici dar și frații săi, Elie Carafoli, Tache Papahagi, Victor Papacostea, Neagu Djuvara, Ioan Petru Culianu, Nicolae Șerban Tanașoca, În sport Gică Hagi, Simona Halep, Cristian Gâțu. Este imposibil să-i enumerăm pe toți, am oferit doar câteva repere, mulți sunt personalități plurivalente, greu de încadrat doar într-un singur domeniu. Subliniem numărul mare de armâni care au luptat pentru eliberarea Basarabiei, fiind distinși cu cele mai de seamă ordine militare. Printre martirii temnițelor comuniste se află un număr disproporționat de mare de armâni. Nici nu putem aminti măcar vlăstarele provenite din căsătorii mixte, între români și armâni.

După capitularea de la 23 august 1944, armânii au depus armele, refuzând înrolarea în diviziile de sacrificiu ordonate de sovietici. Nu puțini însă nu au suportat bolșevizarea țării și au adoptat lupta armată anticomunistă, un exemplu fiind organizația Haiducii Dobrogei, asasinați de securitate chiar și după ce fuseseră judecați și, parte din ei, condmanăți la închisore. Securitatea călcăse în picioare hotărârea judecătorească, justiția fiind, oricum, subordonată.

Conf. Dr. CORNELIU ZEANA